

N:o 34.

Ank. till Riksd. kansli den 17 mars 1892, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af kronomark till Gellivare kommun i Norrbottens län.

(I. A.)

Enligt hvad af en till Riksdagen den 29 januari innevarande år aflåten proposition (n:o 32) inhemtas, hade vid afvittrings- och skattläggningsberedning af Gellivare socken i Norrbottens län till plats för kyrka, kyrkogård, begravningsplats, socknens allmänna hus, kyrko- och marknadsstugor, hållhägnader m. m. undantagits vissa, inom Gellivare by belägna och i en af afvittringslandtmätaren G. M. Svalbe upprättad beskrifning närmare angifna områden med en areal af tillhoppa 264 tunnland 30,3 kappland förutom en till jägmästare- och kronojägarebostad afsedd plats om 1 tunnland 16 kappland.

Genom utslag den 31 oktober 1887 angående afvittringen i Gellivare socken hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län förklarad, att berörda, för allmänt behof afsatta platser inom Gellivare bys område, med undantag af den för jägmästare- och kronojägarebostad afsedda plats, finge tills vidare och intilldess annorlunda kunde varda förordnad af Gellivare kommun för dess gemensamma behof af mark vid kyrkoplatsen disponeras mot den afgift, som kunde blifva bestämd.

Bih. till Riksd. Prot. 1892. 4 Saml. 1 Afd. 22 Häft. (N:is 34—36).

Med öfverlemnande af en utaf Gellivare socknemän gjord ansökning, att Kongl. Maj:t täcktes på möjligast lindriga vilkor medgifva Gellivare kommun full eganderätt till den mark, som genom afvittringsutslaget tillsvidare upplåtits åt Gellivare socknemän, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län i skrifvelse den 10 september 1888 anfört, att denna mark, inom hvilken fölle den så kallade kyrkoplatsen i Gellivare, sedan urminnes tid af Gellivare socknemän och andre, som haft behof af att någon tid vistas i Gellivare kyrkoby, intagits för uppförande derå af socknens allmänna byggnader, de marknadsbesökande handlandenas lokaler, lapparnes kåtor och den bofasta befolkningens kyrkostugor. Någon formlig upplåtelse af marken hade dock icke egt rum, utan här, såsom i många andra orter i lappmarken, hade kronmarken närmast vid och omkring sockenkyrkan af vederbörande myndigheter såväl som af befolkningen från uråldriga tider ansetts som en allmänning, hvilken i första rummet vore afsedd att användas för det allmännas, men äfven för de enskildes behof af mark i kyrkostaden, hvarest den kyrkliga och kommunala förvaltningen vore förlagd samt tingsrätten utöfvade sin verksamhet och dit gifvetvis handeln och rörelsen inom socknen efter hand i väsentlig mån samlat sig.

Den ifrågavarande marken hade således i sjelfva verket sedan uråldriga tider disponerats för Gellivare sockens räkning. Vid afvittringen hade visserligen marken tillsvidare upplåtits för socknens allmänna behof, men, för att det med upplåtelsen afsedda målet skulle kunna vinnas, kräfdes nu, att en slutlig disposition deraf i laga ordning företoges.

I berörda hänseende hade afvittringsstyresmannen H. V. Boström föreslagit, att marken måtte till Gellivare kommun upplåtas och draga skatt efter $\frac{7}{4}$ mantal, mot hvilket förslag vederbörande skogstjensteman icke haft något att erinra. Marken vore ock hvarken till sitt läge eller till sin beskaffenhet lämplig att bibehållas för kronans räkning såsom kronopark; hvaremot Gellivare kommun hade stort behof att få såsom sin egendom disponera marken, på hvilken dess nya kyrka, allmänna byggnader med mera vore belägna. Detta behof hade i högst väsentlig grad ökats, sedan jernvägsförbindelse numera öppnats mellan Gellivare kyrkoplats och kusten och en i följd deraf dagligen tilltagande rörelse lockade till allt flera inflyttningar af personer, som ville bosätta sig i kyrkostaden för drifvande af handverk och handel eller i följd af anställning vid grufdriften, jernvägsstationen och dess maskinverkstad m. m. Den ökade rörelse och befolkning, som jernvägen medfört, hade framkallat ett stort behof af bostäder, hvars tillgodoseende förutsatte liflig

byggnadsverksamhet, men någon sådan kunde ej uppstå med mindre än att byggnadstomterna kunde förvärfvas under full eganderätt.

På grund häraf hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit, att de ifrågavarande, vid afvittringen för allmänt behof afsatta områdena, hvilka å en handlingarna bilagd kopia af en utaf C. A. Sjöberg åren 1878—79 upprättad karta öfver Gellivare kyrkoplats vore utmärkta inom figurerna a, b, d, f, g, h och i, måtte öfverlemnas till Gellivare kommun på sådana vilkor, att de kunde förvärfvas under full eganderätt och användas både till plats för socknens allmänna byggnader och till byggnadstomter åt enskilde, som ville der nedsätta sig eller derstädes redan bodde, dock alltid under förutsättning att nödiga platser undantoges för uppförande af för kronan behöfliga byggnader, bland hvilka platser, utom det redan till jägmästare- och kronojägareboställe afsatta, å nyssnämnda kartekopia med litt. q betecknade område, borde upptagas erforderligt utrymme till länsmansbostad; hvarjemte Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som ansett det lämpligaste sättet, hvarpå kommunen kunde sättas i tillfälle att under eganderätt förvärfva områdena, vara, att desamma såsom hemman under stadgad åborätt upplättes till kommunen med rätt för kommunen att sedermera i laga ordning få hemmanet till skatte omfördt, hemställt, att, under hvilken form än upplåtelsen medgäfves, Gellivare kommun måtte förpligtas att i fråga om det upplättna områdets fortsatta bebyggande följa den plan, som kunde blifva därför fastställd, äfvensom att, sedan så stor del af området, som för statens och kommunens allmänna byggnader erfordrades, blifvit afsatt och återstoden fördelats i byggnadstomter, dessa skulle åt enskilde till bebyggande upplätas emot de vilkor, kommunen kunde finna skäligt bestämma, men med företrädesrätt för egare af redan befintliga byggnader att dertill erhålla nödigt tomtutrymme utan högre afgift till kommunen än som i förhållande till hela arealen belöpte sig på den andel, de deraf bekomme.

På grund af remiss har Kongl. Maj:ts och rikets kammarkollegium afgifvit utlåtande i detta ärende och dervid öfverlemnadt inhemtadt yttrande från kongl. domänstyrelsen, som, efter att hafva hört vederbörande skogsinspektör, förklarar sig ur skogsväsendets synpunkt icke hafva något att erinra emot det ifrågavarande områdets definitiva upplåtande för angifvet ändamål, derest eganderätten förbehölles kronan och den till jägmästare- och kronojägarebostad afsatta plats blefve orubbad. För egen del hade kammarkollegium anfört, bland annat, att kollegium funne det vara af vigt för Gellivare kommun att erhålla eganderätt till så stor del af ifrågavarande områden, som redan blifvit bebyggd eller vore afsedd att bebyggas, men att upplåtelse till kommunen med dylik rätt af

samtliga områdena, hvilka innefattade den betydliga ytvidden af 264 tunnland 30,3 kappland, likväl icke syntes vara af behovet påkallad, samt att det dessutom borde tagas i öfvervägande, huruvida icke kronan, med hänsyn till ifrågasatt inlösen till statsverket af Luleå—Gellivare jernväg, hvilken genomlöpte en del af områdena, kunde för sina ändamål finna behöfligt att undantaga någon betydligare del af dem än som erfordrades, derest afsigten vore att vinna plats endast för länsmansbostad och andra dylika byggnader.

Sedan Kongl. Maj:t genom bref den 2 april 1891 anbefalt Kongl. Maj:ts befallningshafvande att efter föregångens utredning föreslå dels det område, som för kronans olika ändamål, med särskildt afseende fästadt derå att kronan kunde blifva egare af Luleå—Gellivare jernväg, borde fortfarande disponeras under kronan, dels ock hvad af marken borde för kommunens räkning afsättas till kyrka, kyrkogård, begravningsplats, allmänna hus, kyrko- och marknadsstugor samt byggnadstomter för enskilde, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande den 24 december 1891 afgifvit utlåtande i berörda hänseende och dervid öfverlemnadt dels inhemtadt yttrande från kongl. jernvägsstyrelsen, som meddelat, att af den ifrågavarande marken borde för den kronan numera tillhöriga Luleå—Gellivare jernväg bibehållas hvad som enligt Kongl. Maj:ts beslut skulle af det bolag, som förut egde berörda jernväg, få tagas i anspråk för jernvägens anläggning, dels en af intendenten vid Gellivare-banan uppgjord ritning öfver Gellivare stationsområde, upptagande så väl den i jernvägsstyrelsens yttrande afsedda mark, som ock ett område, hvilket ansetts behöfligt för uppförande af en vattenstation vid Wassara elf och framdragande af vattenledning derifrån till blifvande lokomotivstallar, dels ock ett af Th. Helleberg år 1888 upprättadt förslag jemte beskrifning till statsreglering för Gellivare kyrkoby, hvilken plan för platsens bebyggande af Kongl. Maj:ts befallningshafvande faststälts att tillsvidare gälla, för så vidt den sträckte sig öfver områden, som befunno sig under enskild eganderätt.

Med tillkännagifvande att, enligt utredning af afvittringsstyresmannen Boström, hela den för socknens allmänna behof vid afvittringen afsatta marken, inberäknadt den till jägmästare- och kronojägarebostad afsedda platsen, innefattande en areal af 131 hektar 52 ar 99 kvadratmeter samt att af detta område 85 hektar 16 ar 38 kvadratmeter fölle inom och 46 hektar 36 ar 61 kvadratmeter utom den uppgjorda byggnadsplanen, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande i berörda utlåtande anført, att af det utom planen belägna området hade jernvägsstyrelsen enligt den utaf intendenten lemnade ritningen

	hektar	ar	kvadratmeter.
behof af.....	3	79	05
hvarjemte till jägmästarebostad borde afsättas det å kartan derför inmätta område	—	48	48
Af återstoden vore beräknadt:			
till hållhägnader, upplag, industriella anläggningar m. m.	24	81	99
„ plats för framtida kyrkostugor och marknadshus	10	10	52
„ nya begravningsplatsen	5	06	88
„ afloppsdiken	—	7	05
„ allmän landsväg	—	13	23
„ vägar till diverse ställen	—	83	63
„ sommarfähusplats	1	05	78
tillsammans	46	36	61
Det inom byggnadsplanen belägna området vore afsedt att användas på följande sätt, nemligen:			
till kyrka och kyrkogård	1	64	23
Af de å plankartan uppritade och numrerade kvarteren:			
qvarter n:o			
af 7 till gästgifvaregård m. m.....	—	58	63
„ 29 „ post- och telegrafstation samt länsmansbostad	—	32	—
„ 30 „ tingshus	—	54	—
„ 31 „ lasarett och apotek	—	75	65
„ 32 „ komminister- och klockarebostäder	—	55	25
„ 18 „ fattighus	—	83	62
„ 20 „ skolhus	1	05	20
„ „ framtida behof, kvarteren n:is 156—162 samt delar af 33, 147, 155, 163, 145 och 146	6	34	43
„ „ genast behöfliga kyrkostugor och stallar, kvar- teren n:is 10, 12, 14 och 16 samt delar af 8, 9, 11, 13, 15 och 17	9	71	60
„ „ gator och planteringar samt qvarter att be- byggas af enskilde	62	81	77
tillsammans	85	16	38.

På grund af den sålunda lemnade utredningen hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, att ifrågavarande områden, om tillsammans 131 hektar 52 ar 99 kvadratmeter, måtte sålunda disponeras, att kronan behölle:

	hektar	ar	kvadratmeter.
för jernvägens och stationens behof	3	79	05
till jägmästarebostad	—	48	48
„ post- och telegrafstation samt länsmansbostad kvarteret n:o 29	—	32	—
„ framtida behof kvarteret n:o 156	—	62	72
tillsammans	5	22	25
samt att till Gellivare kommun under full eganderätt öfverlemnades:			
att afsättas till kommunens allmänna behof	63	48	97
„ användas till gator, allmänna platser och enskilda byggnadstomter	62	81	77
tillsammans	126	30	74.

Med afseende å hvad sålunda förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva, att det i Kongl. Maj:ts befallningshafvandes skrifvelse af den 24 sistlidne december omförmälda område om tillhopa 131 hektar 52 ar 99 kvadratmeter, med undantag af plats till jägmästare- och kronojägarebostad, hvartill borde afsättas lika stor areal, som vid afvittringen blifvit för ändamålet förutsatt, eller 74 ar 0,5 kvadratmeter, samt 4 hektar 73 ar 77 kvadratmeter, som borde bibehållas i kronans ego för jernvägens behof samt för post- och telegrafstation med mera, måtte mot utgörande af den ränta, som belöpte på det af afvittringsstyresmannen föreslagna skattetal $\frac{7}{8}$ mantal, för alltid öfverlätas åt Gellivare kommun, med rätt för kommunen *dels* att å området upplåta mark åt enskilde till bebyggande mot de vilkor, kommunen kunde finna skäligt bestämma, dock med iakttagande dervid, att de, till hvilka mark för nämnda ändamål af kommunen upplåtes, skulle vara skyldige att ställa sig till efterrättelse den plan för områdets bebyggande, som vore eller kunde varda fastställd, samt att egare af redan å platsen befintliga byggnader skulle hafva företrädesrätt att för dem erhålla nödigt tomtutrymme utan högre afgift till kommunen än som i förhållande till hela arealen belöpte på den andel de deraf bekomme; *dels* ock att, tills vidare och intilldess annorlunda kunde varda af Kongl. Maj:t bestämdt, disponera för tomterna inflytande försäljningsmedel och tomtören.

Under erinran att kamrarna sammanstämmande bifallit en af Kongl. Maj:t till innevarande Riksdag aflåten proposition om upplåtelse för likartadt ändamål af kronomark till Arvidsjaurs kommun i Norrbottens län, får statsutskottet, som emot hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit icke haft något att erinra, hemställa,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 17 mars 1892.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Reservation:
af herrar A. Persson, P. Andersson, P. Ersson, P. Pehrsson, C. Persson, N. Petersson och A. P. Danielson.